

เรื่องของ “โนบิตะ” กับการเสริมสร้างพัฒนาการทางจริยธรรม

เพ็ญประภา ปริญญาพล¹

คุณรู้จักการ์ตูนเรื่องโดราเอมอน (Doraemon, 1969 - ปัจจุบัน) หรือไม่? ถ้ายังนึกไม่ออกกรุณาถามคนข้างๆ หรือหาเด็กสักคน (หมายถึงเด็กจริงๆ อายุ 5 - 30 ปี) รับรองว่าคุณจะได้คำตอบว่า โดราเอมอนคือใคร เราจะยังไม่พูดถึงเขาโดยตรงแต่ขอพูดถึงโนบิตะ (Nobita) เพื่อนของเขาก่อน

ครั้งนี้ก็เช่นกัน ! โนบิตะใช้ไมโครโฟนพิเศษของโดราเอมอน ที่สามารถพูดและบังคับให้ทุกคนที่กำลังหลับไหล ลุกขึ้นมาทำตามคำสั่งนั้นได้ กลางดึกคืนหนึ่งโนบิตะจึงใช้มันสั่งให้โดราเอมอน ใจแอนท์ และชูเนโอะ (เพื่อนของเขาอีกเช่นกัน) มาเล่นเบสบอลด้วยกัน ซึ่งในสภาพปกติ และสภาพที่อยู่เหนือการควบคุมกว่าทุกๆ คน แต่โนบิตะก็ไม่ได้เก่งกว่าเดิมเลยเพราะยังคงตีไม่ถูกถูกเบสบอล มีอยู่ครั้งหนึ่งที่ตีถูกก็ทำให้เกิดเรื่องขึ้นจนได้ เนื่องจากถูกเบสบอลลอยโด่งไปไกลจนถูกกระจกหน้าต่างบ้านของคุณลุงที่ดูมาก ๆ ทุกคน ณ ที่นั้น ทำตามสัญชาตญาณ (Instinct) ของตนเองโดยอัตโนมัติ เพราะกลัวคุณลุงออกมาดู จึงพากันวิ่งหนีทั้งๆ ที่หลับอยู่อย่างอูดุด ภาพตัดมาที่โนบิตะซึ่งก็วิ่งหนีเช่นกันแต่ขณะที่วิ่งโนบิตะก็ถูกคิดขึ้นมาได้ว่าไม่ดีหรอก เราควรไปสารภาพและขอโทษกับคุณลุงตรงๆ ดีกว่า โนบิตะจึงใช้ไมโครโฟนเรียกคุณลุงเจ้าของบ้านซึ่งหลับอยู่ออกมา และขอโทษที่ทำกระจกหน้าต่างแตก

จะเห็นว่าการ์ตูนเรื่องโดราเอมอนตอนไมโครโฟนพิเศษนี้เป็นตอนที่ดีมากอีกตอนหนึ่ง เพราะได้ให้ความคิดดีๆ กับผู้ชมไม่ว่าจะเป็นเด็กหรือผู้ใหญ่ สำหรับหนูๆ เด็กๆ ได้เรียนรู้ว่าต้องมี ความรับผิดชอบในการกระทำของตนเองเสมอ โดยเฉพาะเรื่องที่ต้องรู้จักยอมรับผิด ไม่ใช่วิ่งหนี สำหรับผู้ใหญ่ในกรณีของโนบิตะแม่ได้กระทำผิด ขณะที่ทุกๆ คน “หลับ” ก็ยังมีคุณธรรมในใจ รู้จักสำนึกผิด และรู้จักขอโทษผู้อื่นจากการกระทำของตน ซึ่งถือเป็นเรื่องคุณธรรมขั้นสูงที่ผู้กระทำผิดต้องตระหนักรู้ด้วยตนเอง จึงเป็นข้อคิดที่ลึกซึ้งมากเพราะโนบิตะเลือกที่จะไม่ขอโทษก็ได้ ไม่มีใครรู้ (เพราะทุกคนหลับอยู่) ผิดกับผู้ใหญ่ (ในบ้านเมืองของเรา) ได้ทำผิดขณะที่ทุกคน “ตื่นอยู่” หรือ “ตื่นแล้ว” (จากการกระทำของท่าน) ก็ไม่คิดที่จะแสดงความสำนึกผิด

¹ อาจารย์ ภาควิชาจิตวิทยาและการแนะแนว คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

ขอโทษหรือรับผิดชอบในการกระทำของคุณแต่ประการใด ทั้งหมดนั้นแสดงให้เห็นถึง “ความบกพร่องทางคุณธรรม จริยธรรม” ของผู้ใหญ่กลุ่มนั้นได้อย่างชัดเจน

อันที่จริงจะกล่าวโทษว่าเป็นผู้ใหญ่ที่ไม่มีคุณธรรมคงไม่ถูกต้องทั้งหมด เพราะการที่เขาจะเป็นผู้ใหญ่ที่ไม่มีคุณธรรมได้นั้น พวกเขาต้องเริ่มจากการเป็นเด็กที่ไม่มีคุณธรรมมาก่อน ในวัยเด็กของพวกเขาอาจจะเกิดอุปสรรคหรือเกิดการหยุดชะงักของพัฒนาการด้านจริยธรรม ซึ่งมันเกิดขึ้นจากการได้รับการอบรมสั่งสอนจากครอบครัวจากคุณพ่อคุณแม่รวมถึงการเรียนรู้จากการมีสัมพันธภาพกับเพื่อนๆ คุณครู ญาติพี่น้องทุกๆ คนที่แวดล้อมตัวเขาที่จะบอกให้เขา (ในวัยเด็ก) รักษากฎกติกาเพื่อจะได้อยู่ร่วมกับคนอื่นในสังคมได้อย่างสงบสุข

ลอว์เรนซ์ โคล์เบอร์ก (Lawrence Kohlberg, 1927 - 1987) นักจิตวิทยาชาวอเมริกันที่สนใจศึกษาพัฒนาการทางจริยธรรมพยายามศึกษาเพื่อจะตอบข้อสงสัยให้ได้ว่า มนุษย์เรามีขั้นตอนของการมีคุณธรรม จริยธรรมในตัวเองอย่างไร ในที่สุดเมื่อผ่านการศึกษาค้นคว้า และทดลองวิจัยทางด้านจริยธรรมอย่างมากมาย ความคิดของโคล์เบอร์กก็ตกผลึกออกมาเป็น “ทฤษฎีพัฒนาการจริยธรรมของโคล์เบอร์ก” (Kohlberg’s Theory of Moral Development) ให้พวกเราได้รู้จักตัวเองในด้านนั้นมากยิ่งขึ้น โคล์เบอร์ก (1958) กล่าวว่าจริยธรรมระดับแรกเริ่มต้นในวัยเด็กแนวคิดหลักคือเด็กจะทำบางสิ่งบางอย่างจากความสนใจ ความพอใจของตนเองเป็นใหญ่ ตนเองเป็นศูนย์กลางของทุกอย่าง (egocentric) โคล์เบอร์กเรียกระดับนี้ว่า จริยธรรมก่อนกฎเกณฑ์ (Pre-conventional level) (ถึงอายุ 9 ปี) ประกอบด้วย 2 ขั้นย่อยคือ ขั้น 1 มีจริยธรรมเพราะกลัวถูกลงโทษ อยู่ในช่วงอายุ 2 - 7 ปี เช่น ไม่แกล้งน้องเพราะกลัวคุณแม่ตี ขั้น 2 มีจริยธรรม

เพราะสัมพันธ์กับรางวัลที่จะได้รับ อยู่ในช่วงอายุ 7 - 9 ปี เช่น คุณแม่สัญญาว่าจะให้ตุ๊กตาเป็นของขวัญกับคุณ.ญ.ปุยนุ่น ถ้าเป็นเด็กดีช่วยคุณแม่กวาดบ้านอย่างสม่ำเสมอ ระดับที่ 2 โคล์เบอร์กเรียกว่า จริยธรรมระดับกฎเกณฑ์ (Conventional level) (9 ปี + ถึงวัยรุ่น) ขึ้นกระทำเพราะมีกฎเกณฑ์และค่านิยมของสังคมบอกไว้เช่นนั้น ประกอบด้วยขั้น 3 และ 4

ขั้น 3 ขั้นเป็นเด็กดี - เด็กน่ารัก (อายุ 10 -

ลอว์เรนซ์ โคล์เบอร์ก (1969)

13 ปี) เพราะทำดีแล้วได้รับการยอมรับจากผู้อื่นและจะหลีกเลี่ยงที่จะทำผิดเพราะเป็นสิ่งที่ผู้อื่นไม่ชอบ เช่น เก็บเงินที่ตกในโรงอาหารได้ แล้วนำไปให้คุณครูประกาศหาเจ้าของ คุณครูจึงให้เป็นนักเรียนตัวอย่างประจำภาคการศึกษานั้น ขั้น 4 (อายุ 13 - 16 ปี) มีคุณธรรมจริยธรรมเพราะเป็นหน้าที่ทางสังคม เป็นข้อตกลงทางสังคมหรือกฎหมาย

ระดับสุดท้ายโคล์เบอร์กใช้ชื่อว่าจริยธรรมระดับเหนือกฎเกณฑ์ (Post - conventional level) (วัยผู้ใหญ่) คือยึดหลักคุณธรรมจริยธรรมขั้นสูงประกอบด้วย ขั้น 5 (อายุ 16 ปีขึ้นไป) การมีคุณธรรมจริยธรรมคือการเคารพความคิดเห็นและค่านิยมที่แตกต่างจากตนเองได้ นั่นคือการไม่ละเมิดสิทธิของคนอื่น เน้นความเท่าเทียมและความเสมอภาคของสิทธิมนุษยชน (human right) และขั้น 6 (วัยผู้ใหญ่) ขั้นมีคุณธรรมตามหลักจริยธรรมสากล (universal ethical principles) มีเหตุผลเชิงนามธรรมและต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานของความยุติธรรม เป็นหลัก

โคล์เบอร์ก ค้นคว้าข้อมูลจนออกมาเป็นทฤษฎีนี้ได้อย่างครอบคลุมคือเริ่มต้นมีคุณธรรมเพราะกลัวถูกลงโทษและต้องการรางวัล เมื่อบุคคลมีความสามารถในการเรียนรู้เพิ่มมากขึ้นจึงขยายเหตุผล

ของการมีคุณธรรมเพราะเป็นกฎกติกาของสังคม ส่วนที่อยู่สูงสุดของการมีจริยธรรม โคล์เบอร์กกล่าว ว่าถึงแม้จะต้องมีกฎหมายเพื่อให้ทุกคนปฏิบัติร่วมกัน แต่กฎเกณฑ์นั้นไม่ได้ขึ้นอยู่กับความยุติธรรมใน สังคมและการเท่าเทียมกันของสิทธิของความเป็น มนุษย์ กฎเกณฑ์ที่ได้ถ้าไม่ตอบสนองต่อประโยชน์ ของคนส่วนใหญ่ นั่นถือว่าไม่มีคุณธรรมในสังคม เกิดขึ้นแล้ว

ดังนั้นการกระทำที่อ้างว่าได้ทำถูกต้องตาม

กฎหมายตามระเบียบข้อบังคับจึงไม่ได้หมายความว่า เป็นผู้ที่มีจริยธรรมขั้นสูงสุดของโคล์เบอร์ก ถ้าหาก การกระทำเหล่านั้นอยู่บนพื้นฐานของความไม่ ยุติธรรมและละเมิดสิทธิของผู้อื่น และแม้พัฒนาการ ทางจริยธรรมจะเริ่มต้นตั้งแต่วัยเด็ก แต่หากมีการ ตรวจสอบสภาพคุณธรรมจริยธรรมในตัวเองเสมอ และ พบว่ามีบางสถานการณ์เริ่มไม่แข็งแรง แกว่งไกว ไขว้เขว ยังไม่สายที่จะติดตามชมการ์ตูนโดราเอมอน ได้ทุกวันเสาร์-อาทิตย์เวลา 8 โมงเช้า โนบิตะกำลัง รอคุณอยู่ !

หนังสืออ้างอิง

- พรรัตนพิชัย ศิริวรรณบุศย์. (2547). **ทฤษฎีจิตวิทยาพัฒนาการ พิมพ์ครั้งที่ 2**. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ภาพโดราเอมอน. (2549). (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <http://siamcomic.com>
- “Lawrence Kohlberg”. (2006). (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก http://en.wikipedia.org/wiki/Kohlberg%27s_stages_of_moral_development.
- Lester M. Sdorow and Chery A. Rickabaugh. (2002). **Psychology 5th ed.**. New York : McGrawHill.

